

DOI: 10.5281/zenodo.2565330

UDC Classification: 338

JEL Classification: D60, M21, O11, O12

ASSESSMENT OF THE DEGREE OF LOCALIZATION OF PRODUCTION AND IMPORT DEPENDENCE OF ENTERPRISES OF THE INDUSTRY

ОЦІНКА СТУПЕНЯ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА ІМПОРТОЗАЛЕЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ

Viktoriya V. Hurochkina, PhD in Economics, Associate Professor
University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpen, Ukraine
 ORCID: 0000-0001-8869-0189
 Email: viktoriav2005@ukr.net

Olena M. Menchynska
Vinnitsa Trade and Economic Institute of Kyiv National Trade and Economic University, Vinnitsa, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-1549-4870
 Email: menchinskaolena@gmail.com
 Recieved 03.10.2018

Гурочкіна В.В., Менчинська О.М. Оцінка ступеня локалізації виробництва та імпортозалежності підприємств промисловості. Оглядова стаття.

У статті досліджено ступінь локалізації та рівень імпортозалежності промислового виробництва. Розглянуто проблеми державного регулювання діяльності підприємств машинобудування України, визначено середній ступінь локалізації виробництва продукції за видами економічної діяльності. Оцінено показники динаміки обсягів імпорту та експорту у випуску продукції промисловості України. Проаналізовано динаміку чистого експорту промислового виробництва продукції. Розраховано індекс залежності від імпорту промислового виробництва продукції та визначено орієнтовні позитивні та негативні наслідки імпортозалежності підприємств машинобудування України за видами економічної діяльності. Визначено потреби економіки України у валовому нагромадженні основного капіталу. Охарактеризовано ймовірні наслідки імпортозалежності промислової продукції України.

Ключові слова: чистий експорт, ступінь локалізації виробництва, індекс імпортозалежності, машинобудування, автомобілебудування, інтеграція

Gurochkina V.V., Menchinskaya A.N. Assessment of the degree of localization of production and import dependence of enterprises of the industry. Review article.

The article examines the degree of localization and the level of import dependence of industrial production. The problems of state regulation of the activities of machine-building enterprises of Ukraine are considered, the average degree of localization of production by types of economic activity is determined. The indicators of the dynamics of import and export volumes in the output of Ukrainian industry are estimated. Analyzed the dynamics of net exports of industrial production. The index of dependence on import of industrial production has been calculated and approximate positive and negative consequences of the import dependence of machine-building enterprises of Ukraine by types of economic activity have been determined. The needs of the Ukrainian economy for gross fixed capital formation are determined. The possible consequences of the import dependence of industrial products of Ukraine are characterized.

Keywords: net export, localization of production, import dependence index, mechanical engineering, automotive, integration

Найважливішим напрямом державного регулювання промисловості України та машинобудівною галуззю, а саме, напрямком політики протекціонізму вітчизняного ринку автомобілебудування за умов значної присутності іноземних марок автомобілів є моніторинг підвищення рівня локалізації виробництва. Сьогодні інтеграційні бізнес-процеси українського виробництва, які є продовженням світових виробничих ланцюгів, характеризуються посиленням рівня залежності вітчизняного машинобудування від імпортової сировини, матеріалів та комплектуючих. Проблема полягає у тому, що поступово українське машинобудування стає залежним від імпорту майже повністю. Виключенням є лише незначна частина підприємств машинобудування, що мають повний цикл виробництва в Україні вже достатньо довго. Хоча слід зазначити, що без імпортової складової у вітчизняному виробництві продукція не відповідатиме сучасним вимогам ринку. Саме тому доцільно проводити постійний моніторинг динаміки частки українського походження в процесі промислового виробництва та оцінювати вплив імпортової сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, робіт, послуг транспортних засобів та їх складових частин. Така оцінка дає можливість дослідити рівень локалізації підприємств машинобудування для стимулювання державної підтримки вітчизняних виробників промислової групи товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанням локалізації промисловості України присвячені роботи багатьох українських науковців та вчених, зокрема проблемам формування інституцій та дослідженню локалізаційних процесів у праці Войнаренко М.П., Богатчик Л.А. (2014), визначенню міжнародної виробничої спеціалізації України та підвищенню ролі іноземних інвестицій в роботі Гурочкіної В.В. (2010). В науковій праці Шовкун І. (2017)

оглянуто світову практику застосування вимог локалізації виробництва, виявлено проблеми оцінювання рівня локалізації виробництва, охарактеризовано ефективність впровадження політики локалізації за статистичними даними.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Враховуючи розвиток інтеграційних бізнес-процесів українського виробництва та процес його входження до світового господарства, посилення рівня залежності вітчизняного машинобудування від імпоротної сировини, матеріалів та комплектуючих, доцільно оцінити ступінь локалізації добувної та переробної галузі машинобудування в цілому і по кожній окремій галузі.

Метою статті є дослідження рівня імпортозалежності промислового виробництва та оцінка ступеню локалізації виробництва підприємств машинобудування.

Для реалізації поставленої мети перед авторами поставлені наступні завдання:

1. Визначити теоретичну сутність ступеня локалізації виробництва продукції;
2. Оцінити обсяги імпорту та експорту у випуску продукції промисловості України;
3. Проаналізувати динаміку чистого експорту промислового виробництва продукції країни;
4. Проаналізувати ступінь локалізації та індекс залежності від імпорту промислового виробництва продукції;
5. Осмислити орієнтовні позитивні та негативні наслідки імпортозалежності підприємств машинобудування України за видами економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Локалізація виробництва виступає своєрідним чинником економічного зростання країни. Мотиви, що лежать в основі зусиль урядів різних країн у цьому контексті [1] включають намагання:

- сприяти відкриттю підприємств з іноземним капіталом і створенню нових робочих місць;
- виростити національні компанії, що стануть гравцями світового класу;
- плекати нові перспективні галузі виробництва з точки зору майбутнього зростання та зміцнення національної економіки (які орієнтовані на високі технології, «зелене» виробництво тощо);
- увійти у міжнародні ланцюги створення вартості з національним продуктом і водночас досягти більшого економічного ефекту в сенсі перерозподілу інвестиційних доходів на користь своєї країни (що особливо важливо для бідних країн і тих, що розвиваються);
- інтегрувати національні підприємства до міжнародної виробничої кооперації та поступово досягти поглиблення переробки сировинних ресурсів країни у затребувану на світовому ринку продукцію і таким чином

максимально поглибити участь вітчизняних виробників у ланцюгах створення вартості.

Процеси локалізації охоплюють не лише виробничу сферу національного господарства, а і фінансову, тобто локалізацію інвестиційних ресурсів національної економіки. В цьому напрямку експертним Комітетом зі стратегічного планування економічного розвитку за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку USAID в рамках проекту «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність» розроблено Стратегічний план підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку Придунайського економічного субрегіону на 2012-2022 рр. [2].

В чинному законодавстві України термін локалізація виробництва визначений у постанові Кабміну України №542 від 11 липня 2013 року «Про внесення змін до Порядку визначення товарів, що ввозяться на митну територію України для використання у промисловому виробництві моторних транспортних засобів» В ній зазначено, що локалізація виробництва продукції – це запровадження виробництва з використанням сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, робіт, послуг українського походження в процесі промислового виробництва транспортних засобів та їх складових частин [3]. У цій же постанові визначено, що національним підприємством є таке, що випускає легкові автомобілі зі ступенем локалізації продукції не менше 25% у 2014 р., 30% – у 2015 р., 40% – у 2016 р. та починаючи з 2017 р. не менше 50%.

Середній ступінь локалізації виробництва продукції за звітний період пропонується розраховувати за формулою [3]:

$$L = \left(1 - \frac{V}{P}\right) \cdot 100\%, \quad (1)$$

де, L – середній ступінь локалізації виробництва продукції;

V – митна вартість імпортованих підприємством товарів, використаних підприємством у виробництві за звітний період;

P – загальна вартість всіх транспортних засобів та/або комплектуючих виробів і запасних частин, виготовлених підприємством за звітний період, у фактичних відпускних цінах підприємства без урахування акцизного податку та податку на додану вартість.

Окремою постановою Кабміну України від 16 березня 2017 р. № 147 [4] регулюється ступінь локалізації виробництва підприємств вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу. Нею визначено перелік технологічних операцій, необхідних для виробництва техніки і обладнання для агропромислового комплексу, що здійснюються на території України підприємствами вітчизняного машинобудування. Даний перелік представлений у таблиці 1.

Також в постанові зазначено новий механізм визначення ступеня локалізації виробництва

підприємствами машинобудування для агропромислового комплексу, а також техніки і обладнання для агропромислового комплексу:

$$L\% = \left(1 - \frac{MB + IB}{C}\right) \cdot 100\%, \quad (2)$$

де, L% – ступінь локалізації (питома вага вартості сировини, матеріалів, вузлів, агрегатів, деталей і комплектувальних виробів (далі – компоненти) вітчизняного виробництва у собівартості вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу, відсотків;

C – собівартість вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу, виготовлених підприємством вітчизняного

машинобудування для агропромислового комплексу, гривень;

MB – митна вартість компонентів, що імпортовані в Україну підприємством вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу (далі – імпортні компоненти), гривень;

IB – витрати на придбання імпортних компонентів, що входять до складу будь-якого придбаного у постачальника – резидента України товару, вартість якого становить 5 і більше відсотків у собівартості вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу, гривень.

Таблиця 1. Показники ступеня локалізації виробництва підприємствами вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу тракторів та інших самохідних енергетичних засобів сільськогосподарського призначення, спеціальних автомобілів сільськогосподарського призначення, самохідних та причіпних комбайнів

Найменування вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу	Показник ступеня локалізації, у відсотках			
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1. Трактори з потужністю двигуна: не більше 59 кВт	35	45	55	60
більше 59 кВт, але не більше 114 кВт	35	45	55	60
більше 114 кВт, але не більше 189 кВт	35	45	55	60
більше 189 кВт	35	45	55	60
2. Інші самохідні енергетичні засоби сільськогосподарського призначення – самохідні оприскувачі	35	45	55	60
3. Спеціальні автомобілі сільськогосподарського призначення	35	45	55	60
4. Комбайни:				
самохідні	35	45	55	60
причіпні	35	45	55	60

Джерело: складено авторами за матеріалами [4]

Для визначення ступеню локалізації виробництва продукції за видами економічної діяльності доцільно спочатку дослідити сальдо торговельного балансу промисловості України.

Для цього проаналізуємо обсяги імпорту та експорту у випуску продукції промисловості України у 2013-2016 рр. (рис. 1).

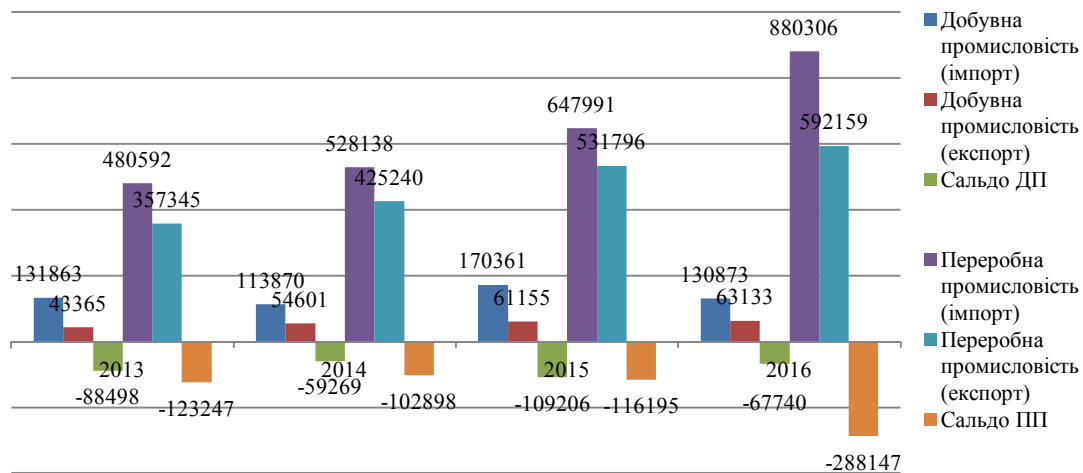

Рис. 1. Обсяги імпорту та експорту у випуску продукції промисловості України у 2013-2016 рр.

Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

Результатом ведення на ринку країни політики вільної торгівлі або фритредерства (від англ. free trade – вільна торгівля) є показник сальдо торгового балансу. Чистий експорт або сальдо торгового балансу характеризує відкритість

країни для світових ринків. Негативне значення показника характеризує вільний рух товарів і послуг, тобто означає посилення вільної торгівлі в країні, що водночас є тенденцією державного невтручання у торгівлю.

Чистий експорт або сальдо торгового балансу має від'ємне значення та негативну тенденцію. Показник чистого експорту промислової продукції зменшується щорічно, у 2016 році він склав – 288147 млн. грн., а в 2015 він – 166195 млн. грн.

В цілому, результати розрахунків характеризують перевищення імпорту над експортом, що підтверджує негативна динаміка показника чистого експорту промислової продукції.

У табл. 2 згруповано динаміку показників обсягів чистого експорту промислового виробництва за 2013-2016 рр.

Показники обсягів промислової продукції у 2013 році склали 211745 млн.грн, а у 2016 році складають -355887 млн.грн., що на 144142 млн.грн меншим і складає 68,07% зменшення обсягів чистого експорту або перебільшення імпорту над експортом склало на 68,07% ще більшим.

По добувній промисловості відбулось незначне покращення стану. У порівнянні з 2013 роком (-88498 млн грн.) та 2016 року (-67740 млн.грн.) збільшення обсягів експорту склало на 20758 млн.грн. більше. Проте все одно показник залишається від'ємним.

Таблиця 2. Динаміка чистого експорту промислового виробництва продукції за 2013-2016 рр., млн.грн.

Вид економічної діяльності (галузь)	Чистий експорт, млн.грн				Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2016–2013, млн.грн	2016/2013, %
Промисловість	-211745	-162167	-225401	-355887	-144142	68,07
Добувна промисловість	-88498	-59269	-109206	-67740	20758	-23,45
Переробна промисловість	-123247	-102898	-116195	-288147	-164900	133,80
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	18863	40022	82161	93844	74981	397,50
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	-19987	-22566	-28298	-37495	-17508	87,60
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	-5645	-5113	1581	345	5990	-106,11
Виробництво продуктів нафтоперероблення	2223	-1808	-7459	-6554	-8777	-394,83
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-49711	-81428	-88743	-88649	-38938	78,33
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	-32226	-45903	-77830	-112379	-80153	248,72
Виробництво гумових і пластмасових виробів	-26206	-31374	-32275	-43659	-17453	66,60
Металургійне виробництво	-16239	-17154	-23031	-30795	-14556	89,64
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	-7036	-6680	-6665	-11836	-4800	68,22
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	96394	138009	160341	157840	61446	63,74
Виробництво електричного устаткування	-13490	-17163	-23820	-31563	-18073	133,97
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	-29250	-26942	-39223	-57157	-27907	95,41
Виробництво інших транспортних засобів	-4573	-5468	-3612	-11664	-7091	155,06
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-27599	-22589	-34191	-84554	-56955	206,37
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-40685	-28754	-35365	-67939	-27254	66,99

Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

Переробна промисловість має гірший стан експортної діяльності країни. У 2013 році показник обсягу чистого експорту склав -123247 млн.грн., а у 2016 році він зменшився на 133,8%, і складає -288147 млн.грн. За останні чотири роки обсяг імпорту на 164900 млн.грн. домінує на експортом переробної промисловості.

Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та виробництво інших транспортних засобів також має негативну динаміку. За останні чотири роки показник зменшився вдвічі (відповідна на 27907 млн.грн та на 7091 млн. грн.). Проте виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції має позитивну динаміку, показник склав у 2016 році 157840 млн.грн. та найбільше зростання спостерігається у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів показник склав

93844 млн.грн, що позитивно в цілому впливає загальний показник по промисловості України.

Найбільша частина видів економічної діяльності країни характеризується від'ємним значенням чистого експорту, так як показники імпорту домінують над показниками експорту.

Враховуючи важливість впливу локалізації виробництва продукції на рівень розвитку промисловості та національного господарства загалом, проаналізуємо даний індекс за видами економічної діяльності добувній та переробній промисловості України. За основу вартості всіх транспортних засобів (Р) оберемо вартість валового внутрішнього продукту за кінцевим використанням в основних цінах (ВВП_{кв}) у розрізі підгалузей промисловості.

Відповідно середній ступінь локалізації виробництва продукції за видами економічної

діяльності за звітний період розраховуватиметься за формулою:

$$L_b = \left(1 - \frac{V_{im}}{ВВП_{кв}}\right) \cdot 100\% = \left(1 - \frac{V_{im}}{C + ВН + ЧЕ}\right) \cdot 100\%, \quad (3)$$

де, L_b – середній ступінь локалізації промислового виробництва продукції за видами економічної діяльності за звітний період;

V_{im} – вартість імпорту товарів і послуг, використаних підприємством у виробничо-технологічному ланцюгу за звітний період;

$ВВП_{кв}$ – загальна вартість внутрішньо валового продукту за кінцевим використанням (в основних цінах);

C – кінцеві споживчі витрати за звітний період;

$ВН$ – валове нагромадження капіталу за звітний період;

$ЧЕ$ – чистий експорт, який визначається різницею експорту та імпорту за видом економічної діяльності у відповідний період.

Показники ступеня локалізації при значенні від 0 до 50% мають домінуючу частку імпорту у виробництві продукції, показники від 50% до 100% характеризуються більшою часткою національної складової у виробництві, тому вважаються національними підприємствами. Але у разі від'ємного значення показника локалізації виробництва, підприємство має значний рівень залежності від імпортової сировини.

У табл. 3 розраховано показники ступеня локалізації промислового виробництва продукції за видами економічної діяльності добувної та переробної промисловості України за 2013-2016 рр.

Таблиця 3. Динаміка ступеня локалізації промислового виробництва продукції за видами економічної діяльності добувної та переробної промисловості України за 2013-2016 рр.

Вид економічної діяльності (галузь)	Ступінь локалізації				Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2016-2013, млн.грн	2016 / 2013, %
Промисловість	59,15	58,14	57,77	59,74	0,59	1,00
Добувна промисловість	20,11	28,62	14,34	53,21	33,10	164,53
Добування кам'яного та бурого вугілля	61,85	14,71	-48,13	-1,83	-63,69	-102,96
Добування сирової нафти та природного газу	-275,85	-126,51	-74,89	31,05	306,90	-111,26
Добування металевих руд, інших корисних копалин та розроблення кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів	92,37	90,81	87,25	90,60	-1,76	-1,91
Переробна промисловість	66,20	63,07	64,78	60,92	-5,28	-7,97
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	95,56	96,10	96,55	96,15	0,59	0,62
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	65,29	66,65	74,08	77,27	11,98	18,35
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	60,54	58,69	65,31	66,30	5,76	9,52
Виробництво продуктів нафтоперероблення	93,86	82,31	68,66	74,74	-19,12	-20,37
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-72,67	-155,62	-127,56	-125,00	-52,33	72,01
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	-12,25	-42,26	-50,43	-95,38	-83,14	678,92
Виробництво гумових і пластмасових виробів	-24,80	-8,68	13,81	22,65	47,44	-191,35
Металургійне виробництво	21,25	24,44	31,51	29,79	8,54	40,18
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	73,63	72,64	77,40	76,21	2,58	3,50
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	84,03	87,55	88,81	87,84	3,81	4,53
Виробництво електричного устаткування	33,30	5,56	19,05	21,23	-12,08	-36,26
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	-33,35	-1,51	-44,52	-89,74	-56,39	169,10
Виробництво інших транспортних засобів	66,76	66,38	71,49	73,13	6,37	9,54
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	50,31	23,70	27,93	-17,07	-67,38	-133,93
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-15,42	21,80	-12,43	-65,90	-50,48	327,26

Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

В цілому, результати розрахунків ступеня локалізації добувної промисловості характеризують 53,21% наявності у складі випуску продукції використання сировини та комплектуючих вітчизняного виробництва (за проміжним споживанням). Показник за 2013 рік складав лише

20,11%, що характеризує лише 20,11% вітчизняної складової у випуску продукції, а у 2015 році, ще менше – 14,34%. За досліджуваний період використання сировини та комплектуючих вітчизняного виробництва (за проміжним

споживанням) у складі випуску продукції добувної промисловості виросло на 33,1%.

Показники добування кам'яного та бурого вугілля мають від'ємне значення, і складають -1,83%. Коли у 2013 році показник свідчив про 61,85% наявності у складі добування кам'яного та бурого вугілля використання сировини та комплектуючих вітчизняного виробництва (за проміжним споживанням). Така тенденція є результатом військових дій на сході України, де сконцентровані підприємства даної галузі.

Показники добування сирової нафти та природного газу у 2013 році склали -275%, що є свідченням залежності від імпорту. За досліджуваній період показник ступеня локалізації покращився на 306,9 п. і складає 31,05%, проте все одно це характеризує лише третю частину вітчизняної складової у випуску даної промислової продукції.

Добування металевих руд, інших корисних копалин та розроблення кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів, має 90,6% показник ступеня локалізації використання сировини та комплектуючих вітчизняного виробництва (за проміжним споживанням). Та на протязі всього досліджуваного періоду показник має сталу динаміку.

Щодо ступеня локалізації переробної промисловості за використанням сировини та комплектуючих вітчизняного виробництва (за проміжним споживанням), свідчить про сталу динаміку. Він складає у 2013 році 66,2%, а у 2016 складає 60,92% вітчизняної складової у виробництві продукції переробної промисловості. Тобто вітчизняна переробна промисловість у загальному випуску даної продукції має більшу частку вітчизняної складової, що не можна сказати про показники імпорту готової продукції,

які в свою чергу домінують над експортом переробної продукції.

Вітчизняна переробна промисловість по виробництву автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів має вкрай імпортозалежну динаміку. У 2013 році показник склав -33,35%, а у 2016 році показник склав ще менше, аж -89,74%. Тобто він зменшився на 56,39% за досліджуваній період. Це свідчить про те, що вітчизняне автомобілебудування залежить від використання імпортової сировини та комплектуючих (за проміжним споживанням). Така тенденція є результатом того, що Україна лише є частиною інтеграційних виробничих ланцюгів створення доданої вартості автомобілебудування.

Як зазначає Гурочкіна В.В., для розвитку української економіки, направленої на поліпшення міжнародної виробничої спеціалізації, необхідне послідовне скорочення частки експорту первинних ресурсів та енергоносіїв, з метою збільшення обсягів їх внутрішнього ефективного споживання з подальшим нарощуванням експорту продукції з високою часткою доданої вартості, наприклад продукції машинобудування. В результаті попит на існуючий виробничо-технологічний потенціал підвищиться, що дозволить створити перспективну технологічну структуру промисловості на основі освоєння нових технологій та інновацій [6]. Водночас, за інноваційні методи створення доданої вартості підприємства приймаються – розвиток ринку продукції, автоматизація виробничих процесів, реінжиніринг [9].

Тому, далі доцільно визначити ступінь залежності промисловості України за видами економічної діяльності від імпорту промислового виробництва продукції за 2013-2016 рр. Результати розрахунків згруповано у табл. 4.

Таблиця 4. Динаміка ступеня залежності від імпорту промислового виробництва продукції за видами економічної діяльності добувної та переробної промисловості України за 2013-2016 рр.

Вид економічної діяльності (галузь)	Ступінь залежності від імпорту				Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2016-2013, млн.грн	2016/ 2013, %
1	2	3	4	5	6	7
Промисловість	40,85	41,86	42,23	40,26	-0,59	-1,45
Добувна промисловість	79,89	71,38	85,66	46,79	-33,10	-41,43
Добування кам'яного та бурого вугілля	38,15	85,29	148,13	101,83	63,69	166,96
Добування сирової нафти та природного газу	375,85	226,51	174,89	68,95	-306,90	-81,65
Добування металевих руд, інших корисних копалин та розроблення кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів	7,63	9,19	12,75	9,40	1,76	23,09
Переробна промисловість	33,80	36,93	35,22	39,08	5,28	15,62
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	4,44	3,90	3,45	3,85	-0,59	-13,25
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	34,71	33,35	25,92	22,73	-11,98	-34,52
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	39,46	41,31	34,69	33,70	-5,76	-14,60
Виробництво продуктів нафтоперероблення	6,14	17,69	31,34	25,26	19,12	311,23

Продовження таблиці 4

1	2	3	4	5	6	7
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	172,67	255,62	227,56	225,00	52,33	30,31
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	112,25	142,26	150,43	195,38	83,14	74,07
Виробництво гумових і пластмасових виробів	124,80	108,68	86,19	77,35	-47,44	-38,02
Металургійне виробництво	78,75	75,56	68,49	70,21	-8,54	-10,84
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	26,37	27,36	22,60	23,79	-2,58	-9,79
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	15,97	12,45	11,19	12,16	-3,81	-23,84
Виробництво електричного устаткування	66,70	94,44	80,95	78,77	12,08	18,11
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	133,35	101,51	144,52	189,74	56,39	42,29
Виробництво інших транспортних засобів	33,24	33,62	28,51	26,87	-6,37	-19,16
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	49,69	76,30	72,07	117,07	67,38	135,62
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	115,42	78,20	112,43	165,90	50,48	43,73

Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

Значення показників, що знаходяться у шкалі від 0% до 50% мають домінуючу частку експорту у виробництві продукції, показники від 50% до 100% характеризуються більшою часткою імпорту у виробництві, а показники більше 100% – галузю національного господарства, що має значний рівень залежності від імпорту.

У промисловості України ступінь залежності у 2013 році склав 40,85, а у 2016 році 40,26, отже поступово показник залежності зменшується (-0,59), і тенденція характеризується спрямуванням на зменшення частки імпорту у виробництві продукції. Проте, не зважаючи на покращення показника імпортозалежності вітчизняного виробництва, все одно загальний обсяг ввозу імпортової продукції домінує над експортом вітчизняної продукції. В розрізі видів економічної діяльності слід зазначити, що виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів у 2013 році теж має більшу частку імпортової сировини, комплектуючих та матеріалів, показник склав 133,35%, а станом на кінець 2016 року показник знизився до 189,74%, що характеризує більшу частку імпорту у виробництві промислової продукції підгалузі (за проміжним споживанням). Така тенденція збільшення залежності є результатом поглиблення у реалізації бізнес-процесів під час впровадження в автомобілебудуванні інтеграційних виробничих ланцюгів. Така негативна динаміка автомобілебудування може бути наслідком не ефективного державного регулювання рівня локалізації виробництва. Тому вкрай важливим є проведення відповідних заходів, зокрема прийняття постанов Кабінету міністрів щодо підвищення ступеню локалізації та надання податкових пільг підприємствам, що її виконують в повній мірі. У зв'язку з цим нами пропонується в наступних наукових працях продовжити дослідження рівня локалізації та індексу імпортозаміщення підприємств машинобудування, зокрема тих що виготовляють сільсько-подарську техніку та легковий автотранспорт для оцінки впливу державного регулювання діяльності підприємств машинобудування.

Висновки

Потреби економіки у валовому нагромадженні основного капіталу чи не повністю покриваються імпортом готових машин та обладнання, особливо за такими видами продукції, як електричне устаткування та автотранспортні засоби. Винятком є виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної апаратури. За представленими оцінками, насичення ринку споживчих товарів та матеріальне забезпечення інвестиційного попиту визначальним чином залежать від імпорту. Водночас, спостерігається висока імпортозалежність вітчизняних виробництв за окремими видами економічної діяльності країни, що суттєво обмежує можливості промислового зростання та модернізації виробничого потенціалу.

Імпортна продукція поглинає значні фінансові ресурси промисловості, що не відшкодовуються доходами від експорту продукції. Незбалансованість експорту з імпортом, від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі спричинює постійне відтворення ризиків у фінансовому забезпеченні промисловості. При цьому значна частина продукції, що нині імпортується, може бути вироблена в нашій країні, оскільки здебільшого її види не належать до безальтернативного, неконкуруючого імпорту.

В цілому, вітчизняна економіка та промислове виробництво має високу залежність від готової імпортової продукції для кінцевого використання та валового нагромадження капіталу, а для проміжного споживання частка у випуску продукції залишається в межах нормативних значень.

Дослідження рівня локалізації та індексу залежності від імпорту промислової продукції України показав, що показник залежності поступово зменшується. Така тенденція характеризується спрямуванням на зменшення частки імпорту у виробництві продукції.

Ступінь локалізації переробної промисловості за використанням сировини та комплектуючих вітчизняного виробництва (за проміжним спожив-

ванням) має сталу динаміку та складає відповідно у 2013 році 66,2%, а у 2016 складає 60,92% вітчизняної складової у виробництві продукції переробної промисловості. Тобто вітчизняна переробна промисловість у загальному випуску даної продукції має більшу частку вітчизняної складової, що не можна сказати про показники імпорту готової продукції, що завозиться на територію України. В свою чергу, імпорт продукції домінує над експортом продукції переробної промисловості. Вітчизняна переробна промисловість по виробництву автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів має вкрай імпортозалежний стан. У 2013 році показник склав -33,35%, а у 2016 році показник склав ще менше, аж -89,74%. Тобто він зменшився на 56,39% за досліджуваний період. Це свідчить про те, що вітчизняне автомобілебудування залежить

від використання імпортової сировини та комплектуючих (за проміжним споживанням). Така тенденція є результатом того, що Україна лише є частиною інтеграційних виробничих ланцюгів створення доданої вартості автомобілебудування.

В цілому, у промисловості України ступінь імпортозалежності вітчизняного виробництва знаходиться в межах порогових значень, водночас, показник поступово зменшується, тенденція характеризується спрямуванням на зменшення частки імпортової сировини у виробництві вітчизняної продукції. Така тенденція зменшення залежності є результатом набуття позитивного досвіду у реалізації та впровадженні процесних інновацій та інтеграційних бізнес-процесів в промисловості при формуванні інтеграційних виробничих ланцюгів.

Abstract

In the article the theoretical bases of localization of production of national economy are investigated. The degree of localization of the processing and extractive industry by the use of raw materials and components of domestic production (for intermediate consumption) is calculated. The main tendencies of extractive and processing industry of Ukraine are characterized. The problems of state regulation of activity of enterprises of mechanical engineering of Ukraine are considered, the average degree of localization of production according to types of economic activity is determined.

The volumes of net export of finished goods in foreign trade of Ukraine are determined. The dynamics of net exports of industrial production or balance of trade balance, which characterizes the country's openness to world markets, is analyzed. The level of import dependence of industrial production is calculated. Estimates of dynamics of volumes of import and export in the output of Ukrainian industry (for intermediate consumption).

The index of dependence on imports of industrial production is calculated and the estimated positive and negative impacts of import dependence of the enterprises of mechanical engineering of Ukraine by types of economic activity are determined. The needs of the Ukrainian economy in the gross accumulation of fixed capital are determined. The probable consequences of import dependence of industrial production in Ukraine are described.

The needs of the national economy in the gross accumulation of fixed capital are determined, exceptions of the types of economic activity of the country that dominate the import are revealed. The imbalance of exports with imports and the negative balance of foreign trade is characterized, which causes continuous reproduction of risks in the financial security of industry. High dependence on finished goods for end use and gross capital accumulation was detected. Such a tendency to increase dependence is the result of deepening the implementation of business processes during the introduction of automotive integration of manufacturing chains. It is determined that for intermediate consumption ie production, the share in the output is still within the normative values. The results of high import dependence of domestic productions and the influence of this phenomenon on industrial growth and modernization of production potential are highlighted.

Список літератури:

1. Шовкун І. Локалізація виробництва – світова практика та висновки для України / І. Шовкун // Економіка і прогнозування. – 2017. – № 2. – С. 31-56.
2. Войнаренко М.П. Використання кластерного інструментарію при розробці субрегіональних стратегій підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів / М.П. Войнаренко, Л.А. Богатчик // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 8(158). – С. 171-182. – (Scopus). SNIP=0.296.
3. Про внесення змін до Порядку визначення товарів, що ввозяться на митну територію України для використання. Кабінет Міністрів України; Постанова від 11.07.2013р. № 542. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/542-2013-%D0%BF>.
4. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України; Постанова від 27.05.2013р. №369. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147-2017-%D0%BF>.
5. Таблиця витрати-випуск (в цінах споживачів) міжгалузевого балансу України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Гурочкіна В.В. Підвищення ролі іноземних інвестицій у поліпшенні міжнародної виробничої спеціалізації України / В.В. Гурочкіна // Економіст. – 2010. – №11. – С. 36-42.
7. Світогосподарська диспропорційність: особливості, тенденції, вплив на економіку України: наукова доповідь / НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – Київ, 2012. 152 с.
8. Філіппова С.В. Інноваційний розвиток вітчизняних промислових підприємств: основні проблеми та тенденції / С.В. Філіппова, П.В. Воронжак // Економічні інновації: зб. наук. пр. Ін-т проблем ринку та екон.-еколог. дослідж. НАН України. – О.: ІПРЕД НАН України, вип.60, кн. III. – 2015. – С. 336-341.
9. Менчинська О.М. Організаційно-економічна модель інноваційного розвитку бізнесу [Електронний ресурс] / О.М. Менчинська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 3 (31). – С. 69-75. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No3/69.pdf>.

References:

1. Shovkun, I. (2017). Localization of production – world practice and conclusions for Ukraine. *Economy and forecasting*, 2, 31-56 [in Ukrainian].
2. Vojnarenko, M.P., & Bohatchyk, L.A. (2014). Use of cluster tools in the development of subregional strategies for improving the competitiveness of the regional economy. *Current problems of the economy*, 8(158), 171-182 [in Ukrainian].
3. On Amendments to the Procedure for the Definition of Goods Imported into the Customs Territory of Ukraine for Use (2013). Cabinet of Ministers of Ukraine. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/542-2013-%D0%BF> [in Ukrainian].
4. On Amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2013). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].
5. Table of cost-issue (in consumer prices) of inter-industry balance of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Hurochkina, V.V. (2010). Increasing the role of foreign investment in improving the international industrial specialization of Ukraine. *Ekonomist*, 11, 36-42 [in Ukrainian].
7. World Economic Disproportionality: Peculiarities, Trends, Influence on the Economy of Ukraine (2012). Scientific Report. National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Economics. and predicting. National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
8. Filyppova, S.V., & Voronzhak, P.V. (2015). Innovative development of domestic industrial enterprises: main problems and trends. *Economic Innovations: Sb. sciences Prospect Island Market and Ecology. research National Academy of Sciences of Ukraine*, 60, 336-341 [in Ukrainian].
9. Menchinskaya, O.M. (2017). Organizational-economic model of business innovation development. *Economics: time realities. Scientific Journal*, 3 (31), 69-75 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Гурочкіна В. В. Оцінка ступеня локалізації виробництва та імпортозалежності підприємств промисловості / В. В. Гурочкіна, О. М. Менчинська // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. – 2018. – № 5 (39). – С. 21-29. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No5/21.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.2565330.

Reference a Journal Article:

Gurochkina V. V. Assessment of the degree of localization of production and import dependence of enterprises of the industry / V. V. Gurochkina, A. N. Menchinskaya // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2018. – № 5 (39). – P. 21-29. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No5/21.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.2565330.

